

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 95 0 Rs 070030 24 Rev
Banjaluka, 18.07.2024. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija, Violande Šubarić, kao predsjednika vijeća, Biljane Majkić Marinković i Gorjane Popadić, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužioca J.K. iz T., koga zastupa punomoćnik D.P., advokat iz T., protiv tuženog S. I.a. a.d. T., koga zastupa punomoćnik Z.T., advokat iz T., radi poništenja rješenja, vrijednost predmeta spora 5.000,00 KM, odlučujući o reviziji i dopuni revizije, tužioca izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Trebinju broj 95 0 Rs 070030 23 Rsž 2 od 29.09.2023. godine, na sjednici održanoj dana 18.07.2024. godine, donio je

PRESUDU

Revizija i dopuna revizije se usvajaju, presuda Okružnog suda u Trebinju broj 95 0 Rs 070030 23 Rsž 2 od 29.09.2023. godine, preinačava, tako što se žalba tuženog odbija i prvostepena presuda potvrđuje, te se obavezuje tuženi da tužiocu nadoknadi troškove sastavljanja revizije u iznosu od 375,00 KM.

Obrazloženje

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Trebinju broj 95 0 Rs 070030 22 Rs 2 od 09.03.2023. godine, poništena su kao nezakonita Rješenje o plaćenom odsustvu-čekanju broj ... od 05.03.2021. godine i Rješenje o otkazu Ugovora o radu broj ... od 23.03.2021. godine, pa kao takva ne proizvode nikakva pravna dejstva, pa je tuženi obavezan tužiocu vratiti na rad i rasporediti ga na poslove koje je obavljao do upućivanja na čekanje, odnosno do otkaza Ugovora o radu ili na druge poslove koji odgovaraju njegovim stručnim i radnim sposobnostima, te mu isplatiti 50% prosječne plate radnika ostvarene u prethodna tri mjeseca prije donošenja rješenja o plaćenom odsustvu-čekanju u iznosu od 291,64 KM, počev od dana 05.03.2021. godine, pa do 08.05.2021. godine, te platu u iznosu od 583,28 KM, počev od 09.05.2021. godine kao dana prestanka radnog odnosa pa sve do vraćanja na rad, a sve ovo sa zakonskim zateznim kamatama po isteku svakog 5. u narednom mjesecu za prethodni mjesec pa do konačne isplate, te da mu naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 4.212,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom od dana donošenja prvostepene presude pa do isplate.

Drugostepenom presudom Okružnog suda u Trebinju broj 95 0 Rs 070030 23 Rsž 2 od 29.09.2023. godine, žalba tuženog je usvojena, prvostepena presuda preinačena i odbijeni svi tužbeni zahtjevi tužioca, te obavezan tužilac da tuženom naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 3.545,10 KM.

Blagovremeno izjavljenom revizijom i dopunom revizije, tužilac pobija drugostepenu presudu zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se revizija dozvoli i usvoji, te da se osporena odluka preinači ili da se ukine i predmet vrati drugostepenom sudu na ponovno suđenje.

Tuženi je dao odgovor na reviziju u kojem tvrdi da revizija nije dozvoljena i predlaže da se odbaci.

Predmet spora u ovoj parnici su nenovčani zahtjevi tužioca za poništenje odluka tuženog, bliže označenih u izreci prvostepene presude, i novčani zahtjevi za isplatu razlike plate u iznosu od 291,64 KM i za isplatu plata mjesečno po 583,28 KM od 09.05.2021. godine do vraćanja na rad.

U tužbi (dopunjenoj podneskom od 01.04.2021. godine) je označena vrijednost predmeta spora na iznos od 5.000,00 KM, a zbir novčanih zahtjeva do izjavljivanja revizije iznosi 18.373,32 KM. Kako navedeni iznosi ne prelaze iznos od 30.000,00 KM, koji je, odredbom člana 237. stav 2. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09, 61/13, 109/21 i 27/24 – u daljem tekstu: ZPP), propisan kao imovinski cenzus za dozvoljenost revizije, pa revizija po navedenoj odredbi ZPP nije dozvoljena.

Tužilac je predložio da se revizija dozvoli u smislu odredbe člana 237. stav 3. ZPP, navodeći da odluka o sporu zavisi od rješenja materijalno pravnog pitanja važnog za obezbjeđenje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, te su postavljena materijalno pravna pitanja:

1. da li je tuženi bio dužan donijeti kriterije po kojima vrši izbor između više radnika, a se u pogledu ovog pitanja revident pozvao na odluku ovog Vrhovnog suda broj 84 0 Rs 037835 17 Rev 2;
2. da li se radno angažovanje (zaposlenje) radnika po osnovu ugovora o djelu, radi obavljanja istih poslova koje je obavljao radnik kojem je otkazan ugovor o radu, predstavlja kršenje odredbe člana 190. Zakona o radu („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 1/16 i 66/18, 91/21, 119/21, 112/23 i 39/24 – u daljem tekstu: ZR), odnosno da li se radi o zaposlenju drugog radnika, u obrazloženju se u vezi sa ovim pitanjem ukazuje i na pogrešnu primjenu odredbe člana 179. stav 1. tačka 3. ZR.

Odluka na koju se poziva revident u pogledu pitanja 1., tiče se predmeta koji se temelji na drugačijoj činjeničnoj osnovi, činjenicama o ukupnom broju radnika, broju radnika koji su dobili otkaz, a koje su relevantne za primjenu odredbi člana 160. i 161. ZR, koje u ovom predmetu nisu iznesene niti su bile predmet dokazivanja, pa to pitanje nije prihvaćeno kao relevantno za ovaj predmet.

Ovaj sud je, u cilju obezbjeđenja jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, udovoljio prijedlogu da se revizija dozvoli istaknutom u pitanju 2. nalazeći da se ostvario razlog naveden u članu 237. stav 3. tačka 2. ZPP, jer je shvatanje drugostepenog suda suprotno stanovištu izraženom u odlukama ovog suda kad je u pitanju primjena odredbe ZR, na koju se ovo pitanje odnosi.

Revizija je osnovana.

Predmet spora u ovom postupku su zahtjevi tužioca kojima je tražio;

- da se poništi rješenje tuženog o plaćenom odsustvu – čekanju, broj ... od 05.03.2021. godine;
- da se poništi rješenje tuženog o otkazu ugovora o radu, broj ... od 23.03.2021. godine;
- da se naloži tuženom da tužioca vratiti na rad i rasporediti na poslove koje je obavljao do upućivanja na čekanje, odnosno do otkaza ugovora o radu ili na druge poslove koji odgovaraju njegovim stručnim i radnim sposobnostima;
- da se obaveže tuženi da tužiocu isplati 50 % prosječne plate radnika ostvarene u prethodna tri mjeseca prije donošenja rješenja o plaćenom odsustvu-čekanju u iznosu od 291,64 KM, za period od dana 05.03.2021. godine do 08. 05.2021. godine kao i da mu, počev od dana 09.05.2021. godine, kao dana prestanka radnog odnosa, pa do vraćanja na rad isplati platu u mjesečnom iznosu od 583,28 KM, sa zakonskim zateznim kamatama po isteku svakog petog u narednom mjesecu za prethodni mjesec do isplate.

Ocjenom provedenih dokaza prvostepeni sud je utvrdio slijedeće pravno relevantne činjenice;

- da je tužilac kod tuženog bio zaposlen na neodređeno vrijeme na temelju ugovora o radu broj ... od 26.05.2014. godine, na radnom mjestu oštrača za obavljanje složenijih oštračkih poslova;
- da je rješenjem broj ... od 05.03.2021. godine tužilac upućen na čekanje, od dana 08.03.2021.godine, i da je rješenju navedeno da je razlog za donošenje istog ekonomsko-finansijske i tehničko-tehnološke prirode;
- da je Odlukom Upravnog odbora tuženog broj ... od 11.03.2021. godine usvojana izmjena Pravilnika o sistematizaciji i organizaciji radnih mjesta, kojom je smanjen broj potrebnih izvršilaca na radnim mjestima bruslač, štelar, radnik na odsjecanju i šiljenju, oštrač i strugar, za svako radno mjesto po dva izvršioca, odnosno ukupno deset izvršilaca, i da je na radnom mjestu oštrač smanjen broj izvršilaca, umjesto 5 izvršilaca, 3 izvršioca;
- da je rješenjem broj ... od 23.03.2021. godine, tužiocu otkazan ugovor o radu zbog smanjenja broja izvršilaca na radnom mjestu oštrač, te je određeno da radni odnos radniku prestaje dana 08.05.2021. godine, te da se u obrazloženju označenog rješenja o otkazu ugovora o radu tuženi pozvao na Odluku o izmjeni Pravilnika o sistematizaciji radnih mjesta;
- da je nakon što je tužilac upućen na čekanje, za vrijeme dok je bio na čekanju i nakon otkaza ugovora o radu, poslove oštrača, kod tuženog, na temelju ugovora o djelu, obavljao penzionisani radnik tuženog I.Č. (ovo utvrđenje temelji se na iskazu tužioca, svjedoka I.Č., te svjedoka N.G., V.K. i V.J.);
- da je tuženi nakon što je tužiocu otkazao ugovor o radu izvršio prijem novih radnika i da su u radni odnos na određeno vrijeme primljeni, L.D., na radno mjesto glodač, na

temelju ugovora o radu od 30.07.2021. godine, i S.S., na neodređeno vrijeme, na radno mjesto podmazivač, na temelju ugovora o radu od 30.11.2021.godine.

- iz isplatnog lista za radnika, za mjesec januar, februar i april 2021. godine, utvrđeno je da je tužilac ostvarivao normu rada u procentu od 100%, te da je neto plata radnika za mjesec januar 2021. godine iznosila 605,93 KM, za mjesec februar 2021. godine 518.85 KM, a za mjesec april 529.39 KM.

Na prednjem utvrđenju prvostepeni sud temelji zaključke da u vrijeme kad je tužilac upućen na čekanje obim poslova na radnom mjestu oštrač nije bio smanjen, jer je I.Č. pozvan da obavlja te poslove po osnovu ugovora o djelu odmah nakon uručenja rješenja o plaćenom odsustvu tužiocu.

Prema stanovištu prvostepenog suda nisu bili ispunjeni uslovi za otkaz ugovora o radu iz odredbe člana 179. stav 1. tačka 3. ZR, jer poslodavac odnosno tuženi ničim nije dokazao da je imao namjeru da prije otkaza ugovora o radu tužiocu obezbijedi drugo radno mjesto, te da je postupio suprotno odredbi člana 190. ZR, jer je, i nakon što je tužiocu otkazan ugovor o radu, poslove oštrača obavljao penzionisani radnik I.Č., i jer je u radni odnos primio nove radnike, L.D. i S.S., radi obavljanja poslova glodač i podmazivač, i da je te poslove s obzirom na stručnu spremu mogao obavljati tužilac.

Pored navedenog, prvostepeni sud zaključuje, da je zbog smanjenja broja izvršilaca na radnom mjestu oštrač, tuženi bio dužan donijeti kriterije za izbor radnika koji ostaju zaposleni na preostala tri radna mjesta oštrača, i da nije dokazao da su kriteriji doneseni niti na osnovu čega je odlučio da tužiocu da otkaz, te da razlozi za otkaz, kao ni razlozi za upućivanje na čekanje, nisu dati ni u obrazloženju predmetnih odluka tuženog.

Iz navedenih razloga usvojeni su zahtjevi tužioca za poništenje odluka tuženog i obavezan tuženi da tužioca vrati na posao.

Nalazeći da je tužilac ponudio dokaze o visini plate i da visinu zahtjeva za isplatu plata tuženi nije osporavao i prvostepeni sud je usvojio novčane zahtjeve tužioca bliže označene u izreci prvostepene presude.

Drugostepeni sud je prihvatio utvrđenja prvostepenog suda, ali ne i pravne zaključke tog suda.

Drugostepeni sud je obrazložio da poslodavac može da uvede tehnološke, ekonomske i organizacione promjene u djelokrugu svoga rada, i da ako njihova primjena zahtjeva smanjenje ili ukidanje određenih poslova, mora doći do prestanka radnog odnosa zaposlenih koji su te poslove do tada obavljali.

Prema stanovištu drugostepenog suda za pravilnu primjenu odredbe člana 179. stav 1. tačka 3. ZR odlučna je činjenica da li je kod tuženog prestala potreba za radom tužioca. Tuženi je u spornoj odluci o jednostranom otkazu ugovora o radu naveo da je osnov za prestanak radnog odnosa tužioca smanjenje broja izvršilaca na radnom mjestu „oštrač“, uslovljenog Odlukom o usvajanju izmjene Pravilnika o sistematizaciji i organizaciji radnih mjesta, koja je donesena dana 11.03.2021. godine. Označena odluka je, prema stanovištu drugostepenog suda, osnov za prestanak radnog odnosa tužioca.

Po shvatanju drugostepenog suda, povremeno angažovanje radnika po osnovu ugovora o djelu ne može se smatrati njegovim zaposlenjem u smislu odredbe čl. 190. st. 1. ZR, s obzirom da se zaposlenje zasniva ugovorom o radu između poslodavca i zaposlenog. Isto

tako, činjenica da je tuženi prije isteka roka od jedne godine, od dana prestanka radanog odnosa tužioca, zaključio ugovor o radu sa dvojicom novih radnika, nije dovela do povrede odredbe čl. 190. st. 1. ZR, a to iz razloga što navedena lica nisu zaposlena na istim poslovima i istom radnom mjestu, već su primljeni na poslove podmazivača i glodača.

Drugostepeni sud je naveo da je neosnovano pozivanje tužioca na stav Vrhovnog suda Republike Srpske, iskazanog u presudi, broj 84 0 Rs 037835 17 Rev 2, s obzirom da se isti temelji na činjeničnom i pravnom osnovu koji se u bitnom razlikuje od predmetnog slučaja.

Slijedom navedenih razloga drugostepeni sud usvajanjem žalbe tuženog odbio tužbene zahtjeve tužioca.

Drugostepena odluka nije pravilna.

Odredbom člana 91. ZR propisano je: poslodavac, uz konsultacije sa sindikatom, odnosno savjetom radnika, ako sindikat nije organizovan kod poslodavca, može radnika uputiti na plaćeno odsustvo (čekanje) u slučaju neplaniranog privremenog smanjenja obima poslova kod poslodavca, kao i razloga ekonomsko-finansijske ili tehničko-tehnološke prirode (stav 1.); za vrijeme trajanja odsustva iz stava 1. ovog člana radnici ostvaruju pravo na naknadu plate u visini od najmanje 50% prosječne plate radnika ostvarene u prethodna tri mjeseca (stav 2.).

Odredbom člana 179. stav 1. tačka 3. ZR propisano da poslodavac može otkazati ugovor o radu radniku ako se iz ekonomskih, organizacionih i tehnoloških razloga prestane potreba za obavljanjem određenog posla ili dođe do smanjenja obima posla, a poslodavac ne može radniku obezbijediti drugi posao.

Odredbom člana 190. ZR propisano je: ako otkaže ugovor o radu radniku u slučaju iz člana 179. stav 1. tačka 3) ovog zakona, poslodavac ne može na istim poslovima u istom mjestu da zaposli drugo lice u roku od godinu dana od dana prestanka radnog odnosa (stav 1.); ako prije isteka roka iz stava 1. ovog člana nastane potreba za obavljanjem istih poslova u istom mjestu, poslodavac je dužan da prije zaključivanja ugovora o radu ponudi zaposlenje radniku kome je prestao radni odnos (stav 2).

Rad van radnog odnosa regulisan je odredbama člana 204. do 207. ZR. Prema odredbi člana 204. ZR poslodavac može za obavljanje poslova koji su po svojoj prirodi takvi da ne traju duže od 90 radnih dana u kalendarskoj godini i da ne predstavljaju poslove za koje se zaključuje ugovor o radu, da zaključi ugovor o obavljanju privremenih i povremenih poslova sa nezaposlenim licem, radnikom koji radi nepuno radno vrijeme, članom omladinske ili studentske zadruge i korisnikom starosne penzije.

Odredbom člana 205. ZR propisano je da poslodavac može sa određenim licem da zaključi ugovor o djelu radi obavljanja poslova koji su van djelatnosti poslodavca, a koji imaju za predmet samostalnu izradu ili opravku određene stvari, samostalno izvršenje određenog fizičkog ili intelektualnog posla.

Odredbom člana 206. ZR predviđena je mogućnost zaključenja ugovora o stručnom osposobljavanju i usavršavanju koji se zaključuje radi obavljanja pripravničkog staža i polaganja stručnog ispita, a odredbom člana 207. ugovora o dopunskom radu koji zaključuje zaposleni radnik sa drugim poslodavcem.

Prema utvrđenja nižestepenih sudova tužilac je kod tuženog obavljao poslove oštrača, te je odlukom tuženog donesenom 05.03.2021. godine upućen na čekanje od 08.05.2021. godine do daljnjeg.

Odmah nakon što je tužilac upućen na čekanje, iste poslove (oštrača), kod tuženog obavljao radnik u penziji, I.Č., po osnovu ugovora o djelu. Ovaj radnik je za te poslove bio plaćen, a radio je kao oštrač, kako u vrijeme kad je tužilac upućen na čekanje, tako i nakon što je tužiocu otkazan ugovor o radu.

[Navedeno utvrđenje zasniva se na iskazima: tužioca, koji je tvrdio da je I.Č. radio poslove oštrača za vrijeme dok je on bio na čekanju i nakon što je dobio otkaz; svjedoka I.Č. koji je izjavio da je poslove oštrača obavljao kad je tužilac bio na čekanju na osnovu ugovora o djelu i uz novčanu naknadu; svjedoka V.J. koji je izvršni direktor kod tuženog, iz čijeg iskaza proizilazi da je I.Č. radio povremeno kod tuženog na poslovima oštrača nakon uručjenja otkaza tužiocu i prije toga; svjedoka G.N., koji je tada bio zaposlen kod tuženog, i radio na poslovima struganja, te izjavio da je I.Č. radio kod tuženog poslove oštrača u martu, aprilu i maju 2021. godine; te svjedoka V.K., koji je radio kao šteler na glodalicama, i izjavio da je I.Č. radio poslove oštrača i prije nego što je tužilac dobio otkaz i poslije].

Utvrđeno je da je tuženi donio Odluku o izmjeni Pravilnika o sistematizaciji radnih mjesta, od 11.03.2021. godine, kojom je broj izvršilaca na radnom mjestu oštrač smanjen za dva izvršioca (umjesto 5 izvršilaca određeno 3 izvršioca), i da je na osnovu te odluke, rješenjem od 23.03.2021. godine, tužiocu otkazan ugovor o radu.

U smislu naprijed citirane odredbe člana 205. ZR zaključenje ugovora o djelu dozvoljeno je samo za poslove van djelatnosti poslodavca koji imaju za predmet samostalnu izradu određene stvari ili samostalno obavljanje određenog posla. Ova odredba materijalnog prava imperativne je prirode i njenu primjenu, u konkretnom slučaju, sud pazi po službenoj dužnosti (član 3. stav 2. ZPP).

Poslovi oštrača su poslovi iz djelatnosti tuženog koji se bavi proizvodnjom alata (industrija alata) i dio su radnog procesa tuženog. Slijedom toga ugovor o djelu čiji je predmet obavljanje ovih poslova predstavlja ugovor sa nedozvoljenim predmetom obaveze, te ništav u smislu odredbe člana 103. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“ broj 29/78, 39/85 i 57/89 te „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04) u vezi sa članom 205. ZR.

Ugovor o djelu po kojem je poslove oštrača obavljao penzionisani radnik ne može se smatrati ni ugovorom o privremenim i povremenim poslovima u smislu odredbe člana 204. ZR. To iz razloga što se ovaj ugovor ne može zaključiti za obavljanje poslova koji su pravilnikom o sistematizaciji predviđeni kao poslovi određenog radnog mjesta, odnosno poslovi za koje se zaključuje ugovor o radu. Za poslove određenog radnog mjesta, u

smislu navedene odredbe ZR poslodavac mora zaključiti ugovor o radu na određeno ili neodređeno vrijeme.

Odredba člana 34. stav 2. ZR za slučaj da poslodavac ne zaključi sa radnikom ugovor o radu, a radnik stupi na rad, propisuje pravnu fikciju da je radni odnos zasnovan stupanjem radnika na rad (faktički radni odnos).

S obzirom da je I.Č., kod tuženog obavljao poslove oštrača po osnovu ništavog ugovora o djelu, to se shodnom primjenom odredbe člana 34. stav 2. ZR, ima smatrati da je isti kod tuženog bio u faktičkom radnom odnosu.

Činjenice da je I.Č. obavljao poslove na radnom mjestu oštrača na kojem je bio zaposlen tužilac, odmah nakon što je tužilac upućen na čekanje, i za te poslove bio plaćen, predstavljaju osnov za zaključak da kod tuženog nije došlo do smanjenja obima poslova, odnosno da nisu postojali razlozi ekonomske i tehnološke prirode, iz odredbe člana 91. ZR, pa je rješenje o upućivanju tužioca na čekanje doneseno suprotno navedenoj odredbi ZR i zbog toga nezakonito.

Za otkaz ugovora o radu iz razloga propisanog odredbom člana 179. stav 1. tačka 3. ZR potrebno je da se kumulativno ispunjeni uslovi: 1. da se radi o određenim, ekonomskim, organizacionim i tehnološkim razlozima; 2. da je zbog ovih razloga došlo do stvarnog prestanka potrebe za obavljanjem određenog posla ili da je došlo do smanjenja obima posla; 3. da poslodavac nema mogućnosti da radniku obezbjedi drugi posao.

S obzirom da je, u vrijeme kad je tužiocu otkazan ugovor o radu, poslove njegovog radnog mjesta obavljao drugi radnik (I.Č.), to proizilazi da stvarno nije došlo do smanjenja obima posla, i da je tuženi tužiocu mogao obezbjediti posao njegovog radnog mjesta, pa zbog toga nije bio ostvaren razlog za donošenje rješenja o otkazu ugovora o radu propisan odredbom član 179. stav 1. tačka 3. ZR.

Poslove oštrača obavljao je I.Č. i nakon što je tužiocu otkazan ugovor o radu. Što znači da je tuženi na istim poslovima, odnosno na radnom mjestu tužioca, zaposlio drugo lice u roku od godinu dana od dana prestanka radnog odnosa, što je suprotno odredbi člana 190. ZR, pa je rješenje o otkazu ugovora o radu nezakonito i u smislu navedene odredbe ZR.

S obzirom da je poništeno rješenje o upućivanju tužioca na čekanje i rješenje o otkazu ugovora o radu, u smislu obaveze poslodavca na uspostavljanje prava iz radnog odnosa, osnovani su i zahtjevi tužioca za isplatu plata, čiju visinu tuženi nije sporio u prvostepenom postupku ni u žalbi, te je osnovan i zahtjev vraćanje na rad.

Iz navedenih razloga odlučeno je kao u izreci, a na temelju odredbe člana 250. stav 1. ZPP.

Tužilac je tražio troškove sastavljanja revizije u iznosu od 375,00 KM. Na ime ovih troškova pripada mu 150 bodova, po članu 2. Tar. br. 3. Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad advokata („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 68/05 – u

daljem tekstu: Tarifa), što po članu 14 Tarife iznosi 300,00 KM i paušalna nagrada po Tar. br. 12 Tarife u iznosu od 75,00 KM, odnosno ukupno 375,00 KM.
Tuženi je obavezan tužiocu nadoknaditi troškove za sastavljanje revizije u navedenom iznosu na temelju odredbe člana 386. stav 1. i 387. ZPP.

Predsjednik vijeća
Violanda Šubarić

Tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Ačić